

Knihovna jako instituce národní

Jiří Mahen
&
Tomáš Kubíček

Vsetín, Masarykova veřejná knihovna
2020

Knihovna je vzdělávací instituce s významem národním – TGM

Každý pracuje nejlépe k lepší svobodě národu, který pomáhá rozmnožovati jeho vnitřní sílu (Karel Havlíček Borovský)

- „také nutno jest, aby se knihoven zařizovalo co nejvíce aby pak do nich nejen belletrie, ale i vědecká literatura se kupovala; není dosti, naučiti národ čísti, ale musí se mu také četivo dávatí“ (*Jak zvelebovati naši literaturu naukovou*, 1885)
- „budtež při sdělávání rozpočtů svých pamětlivi, že zřizování knihoven obecních náleží k nejnaléhavějším potřebám a nejpilnějším povinnostem našim národním“ (*Ve prospěch českého čtení*. Prohlášení koncipované TGM, Athenaeum: listy pro literaturu a kritiku vědeckou. Prosinec 1885)

Tisk 1233.

Vládní návrh.

Zákon

ze dne 1919

o veřejných knihovnách obecních.

Z usnesení Národního shromáždění se nařizuje:

§ 1.

Na doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev obyvatelstva zřizovány budte politickými obcemi veřejné knihovny s četbou vzdělávací, naučnou i zábavnou, která má skutečnou vnitřní hodnotu.

§ 2.

V politických obcích s národnostními menšinami budiž zřízena i pro menšinu knihovna zvláštní, nebo zvláštní oddělení knihovny všeobecné, když tyto menšiny vykazují aspoň 400 osob podle posledního sčítání lidu, pokud se týče, když v obcích těch je veřejná menšinová škola. Pro menšiny, nevyhovující těmto podmínkám, ale dosahující aspoň 10% všeho obyvatelstva, budiž zřízena vždy pro několik obcí knihovna společná, s poměrným příspěvkem každé zúčastněné obce. Blíže určí prováděcí nařízení. Nezdí-li obec menšinovou knihovnu podle ustanovení tohoto zákona a prováděcího nařízení, jež k němu bude vydáno, může takovou knihovnu zříditi ministerstvo školství a národní osvěty samo na útraty obce.

„Masarykův“ knihovnický zákon

Knihovna je vzdělávací instituce s významem národním - TGM

- Potřebujeme knihovny, a to nejen knihovny veliké a v některých málo centrech, nýbrž co možná **v každé vesnici**, a vlastně každý jednotlivec má mít svou vlastní osobní knihovničku.“ Několik poznámek k problému výchování dorostlých. (In: Masarykův lid. Praha: Ústřední škola dělnická, 1935)
- na knihovníky je třeba pohlížet jako na „**strážce duchovní svobody**“, jejichž poslání je „býti pevnou a **věrnou zbraní demokracie** a skutečností jejího kulturního ideálu“. Knihovník má organizovat výměnu názorů mezi čtenáři a zajišťovat jejich pokračující vzdělání. (Jan ŠNOBR [knihovník MLV]: *Knihovníci nejmenších knihoven a čtenáři*. In: Masarykův lid. Praha: Ústřední škola dělnická, 1935)

Knihovny patřily mezi základní stavební kámen organizační struktury lidové výchovy

- *Masarykův lidovýchovný ústav* (MLV, zal. 1925, předchůdcem byl Osvětový svaz). Masarykův lidovýchovný ústav spolupracoval s Ministerstvem školství a národní osvěty. Ústav sloužil jako metodické centrum pro lidovou výchovu. Zakládající organizace: **Dělnická akademie, Matice slovenská, Svobodného učení selské a Ústřední škola dělnické**
- **Odbor literární (knihovní) při MLV**
- řídil výběr knih a jejich rozesílání knihovnám
- opatřoval je informačními recenzemi
- zveřejňoval seznamy vhodné četby
- měl na starosti zakládání a organizaci putovních knihoven
- vydával příručky pro knihovníky
- obstarával literární přednášky,
- dotazníkovou formou prováděl výzkum psychologie čtenářů

Dotazníkové šetření Jiřího Mahena 1928 - otázky

- Jak hodnotíte tempo (současný stav) vývoje veřejných knihoven?
- Jak udržet čtenáře v knihovnách?
- Pracuje síť knihoven ve prospěch všech občanů?
- Spolupracují knihovny se školami?
- Pracují knihovny pro tvůrčí činnost v národě?

Jak hodnotíte tempo (současný stav) vývoje veřejných knihoven?

- Zákony o knihovnách a o kursech občanské výchovy vznikly z revolučního myšlení, že nové poměry vyžadují **převýchovy občanstva** a to bylo jejich první poslání.
- Knihovny se tedy zakládaly s určením, že budou doplňovat a **rozšiřovat vzdělání** obyvatelstva (...) **daleko spíše se posuzují jako zřízení k levnému ba bezplatnému získání zábavné četby** pro ukrácení chvíle, než jako **ústavy s určitým posláním výchovným**.
- Pravdou jest, že výsledky činnosti knihoven nejsou takové, jaké by mohli býti, kdyby bylo dáno knihovnám to, co je nezbytnou podmínkou náležité výkonnosti **instituce takového výchovného významu**.
- Možno říci, že vývoj veřejných knihoven je pozoruhodný. Netřeba vyzdvihovati **veliký vychovatelský i vzdělavatelský úkol**, který sám knihovní zákon veřejným knihovnám ukládá, neboť tento úkol je zachycen ve statistických číslicích a vykazuje nesporně **nejúspěšnější práci ze všech osvětových institucí**.
- **Veřejná knihovna by měla být chloubou a starostí našich měst.**
- Lidovýchovné určení veřejné knihovny žádá takové hojnosti a všestrannosti takového uspořádání a propagace, aby kniha našla pravé čtenáře, k jejichž **zlidštění – tj. rozvinutí duševních schopností** k osobnímu štěstí a dobru celku – by platně přispěla.
- Nepodařilo se nám dosud vsugerovati přesvědčení, že **knihovna jest v první řadě povolána řídití kulturní život obce** a že před všemi ostatními institucemi jest k tomu na prvním místě legitimována.

Mahenův závěr:

- **Sociální poslání knihoven je skoro znemožněno!**

Jak hodnotíte tempo (současný stav) vývoje veřejných knihoven? (2019)

- Mnohé veřejné knihovny **jsou na výborné úrovni**, neustále se vyvíjejí, přicházejí s novými podněty, nápady, snaží se veřejnosti předkládat **nové typy pořadů**, jsou skutečnými **místy setkávání**. Za posledních několik let se život knihoven určitě posunul. **Horší je to s prostory knihoven** - ty by se mnohdy měly zlepšit. Ale i to se děje.
- Mohlo by být i rychlejší. Vše je ovšem **otázka financí, někde i personálu**, který se z jakýchkoliv důvodů není schopen či ochoten přizpůsobit rozvoji knihovnictví. Knihovny však se snaží držet krok se **současnými trendy**.
- **Řekla bych**, že veřejné knihovny mají stále své **pevné místo ve společnosti**. Probíhají různé změny vzhledem k **rozvoji technologií** (od lístkových katalogů po e-knihy a online přístup), ale knihovny jsou i nadále **místem setkávání lidí**.
- Pokrok je závislý na znalostech, proto je nejdůležitějším **úkolem do budoucna celoživotní vzdělávání knihovníků**, jen to zajistí odpovídající prosperitu knihoven. **Vzdělávat, vzdělávat a vzdělávat.**
- Pracují zde **kvalifikovaní a nadšení knihovníci** a veřejnost služby knihoven využívá a oceňuje. K tomu je samozřejmě potřeba **vstřícný zřizovatel** a v tom jsou bohužel značné rozdíly. Často **chybí zájem a vůle politiků**, kteří by mohli mnohé změnit.

Závěry:

Stále máme tři druhy knihoven. Jedny, ve kterých se moc nic neděje, druhé, které jsou pouhými půjčovnami knih a třetí, které sehrávají roli komunitní knihovny a úspěšně plní roli víceúčelového, vzdělávacího a komunitního centra. Stále přibývá těch, které získávají potřebné prostory ať již výstavbou nebo rekonstrukcí budov, v nich mají moderní techniku, kvalitní a bohatý knihovní fond a schopné knihovníky, kteří dovedou nabídkou rozmanitých služeb získávat nové čtenáře, spolupracují s vedením obce a podílí se na spolupráci s dalšími knihovnami.

CHYBÍ ČASTO PEVNĚJŠÍ SPOLUPRÁCI MĚZI STAROSTY/SAMOSPRÁVOU A KNIHOVNAMI. PŘEDSTAVITELÉ OBCE ČASTO NETUŠÍ, JAK VELKOU SLUŽBU JIM KNIHOVNA MŮŽE UDĚLAT.

Jak udržet čtenáře v knihovnách?

- Máme poměrně pěkný vzrůst, přesto nás nemůže uspokojit, protože **máme málo čtenářů**. Jeden čtenář z našeho města připadá na 20 obyvatelů a to nám nestačí.
- O úplném vybavení knihoven, jak o něm mluví prováděcí nařízení v zákonu o veřejných knihovnách, těžko nepsat satiru. Zase pozorujeme, že je tu na všech stránkách **plno kompromisních věcí**. Jsou knihovny, které mají půjčovny, jež vlastně nejsou půjčovnami. Jsou veřejné čítárny, které by byly paskvilem i na staré čítárny spolkové. Naučná oddělení se doplňuje jenom časem, když zbude **trochu peněz**. O dětských čítárnách se většinou jenom debatuje. Stížnosti na tyto kompromisní věci by mohly jít opravdu do nekonečna a jsou knihovníci, kteří už se stydí o tom všem mluvit, neboť není vlastně, kdo by jim pomohl.
- Jsme nervózní. Na mnohých místech **vykazujeme malé pokroky**, za něž však nějak nemůžeme. Tak zvané lepší vrstvy udržují si doposud namnoze povýšenou distanc vůči knihovně. Přijdou-li tito lidé přece, požadují často pro sebe náročné výjimky. Nesmíme se dát ničím otrávit! I psanec je spokojen se svým osudem, dovedl-li rezignovat.
- Měli bychom pro veřejné knihovny ve veřejnosti **vzbuditi myšlenku „první pomoci“**. Kde mám hledat první poučení o čemkoliv, s čím si nevím rady? Reflexivně by se mělo ozvat: v knihovně! **Tam půjde o radu jistě dělník, neboť musí být jedenkrát vytržen z politicko-orthodoxního ovzduší stranické osleposti, z pesimistického zakletí života vůbec**. Musí mu být **otevřeno všechno zázračně krásné**, leč jemu dosud zahalované bohatství tohoto světa. Nepopřeme, že **výchova neutrální knihovnou** otupuje a otírá ostří zaryté politické nesnášenlivosti.
- Snažíme se čtenáře všemožně získat, ale **propaganda**, kterou chceme mít co nejlacinější, **nestačí**. Vykazujeme pravidelně měsíčně v místních listech, z nichž však některé nemají pro naše kraťoučké zprávy dosti místa, číslice čtenářů a výpůjček. Zabýváme se myšlenkou stálého plakátu, ačkoliv zase máme strach, abychom snad nepřilákali najednou nových lidí do knihoven příliš mnoho...
- Veřejná knihovny už tím dělá mnoho, že pečuje značnou měrou o ušlechtilé využití volných chvil obyvatelstva, aby mnozí nepropadli špatným vlivům nebo ledajakému životu. Takto **ušlechtilá četba mnohého zušlechťí a pak možno i nenápadně řídit a vésti jeho výchovu a vychovati jej v lepšího i vzdělanějšího člověka**.
- Naše **veřejné knihovny budou muset jít ven z půjčoven a mezi národ!** Veřejné knihovny by měly dostávat zvláštní dotaci na přenesenou působnost a zakročovat v sirotčincích i chudobincích, v nemocnicích i vyučovacích ústavech.

Mahenův závěr:

- **Knihovny musí najít širší základnu své existence.**

Jak udržet čtenáře v knihovnách? (2019)

- Samotné **vypůjčky knih jsou jednou z mnoha činností**, které knihovna vykonává. Besedy, přednášky, vzdělávací pořady, univerzita volného času, virtuální U3V, vzdělávání dětí. Výlety, procházky, seznamování s historií. Deskové hry, ruční práce, výtvarná výchova, zábavná odpoledne a to i mimo knihovnu. Modernizování knihovny, výstavní činnost. Máme možná štěstí, že pod nás patří i Městské informační centrum, takže např. pasování čtenářů můžeme provádět v gotické věži, kterou máme ve správě.
- Nepodceňovat tradiční knihovnickou práci, **pořád je naší hlavní službou půjčování knih** a vše, co s tím souvisí. Je potřeba dbát na nabídku, mít nové knihy rychle na regálu a v dostatečném počtu. Přitom je nutné **myslet na novou generaci**, která je každodenně **digitální**. Jejich svět je online a naše služby se musí změnit, aby nás potřebovali. Učme je bezpečně se pohybovat ve virtuálním světě, jak se dá dostat k plným textům knih (legálně) a jak jim v tom pomůže knihovna.
- **Knihovny jako pouhé půjčovny literatury patří minulosti**. Postupně se transformovaly do současné podoby **moderních vzdělávacích a informačních institucí**. Profilují se jako instituce otevřené, přátelské a přístupné všem občanům. Staly se nejen místem četby a čtení, místem, kde jsou k dispozici informační zdroje, ale také komunitním centrem pro setkávání občanů a rovněž prostorem pro vzdělávání. Služby knihoven berou v úvahu potřeby rozdílných věkových, zájmových a vzdělanostních skupin a aktivně spolupracují s řadou partnerů. To vše přidává knihovnám na atraktivitě a důvěryhodnosti a lidé se sem opakovaně vrací.

Jak udržet čtenáře v knihovnách? (2019)

- Připravujeme **vzdělávací a kulturní aktivity**, které zaujmou a pomohou nám získat dobré renomé **v komunitě**. Spolupracujeme na jejich přípravě s obsahově blízkými organizacemi, s dobrovolníky, se zřizovatelem, abychom přilákali potencionální čtenáře. Není to o kvantitě, ale o kvalitě. Vždy je potřeba vyjít ze znalosti místa a potřeb komunity, reagovat na problémy společnosti a snažit se být „obyvákem města“, ve kterém se setkává komunita.
- „Půjčovny veřejných knihoven většinou nestačí návalu čtenářů“, čteme ve výsledcích ankety z roku 1928. Někdy to zažíváme i dnes, ale určitě ne většinou. Obecnou odpověď všichni známe: **musíme jim nabídnout něco, kvůli čemu stojí za to do knihovny přijít**. Nové knihy v pěkném prostředí, ochotné knihovnice a knihovníky, moderní informační zdroje a technologie, akce a zážitky. A abychom mohli čtenáře v knihovně udržet, musíme je tam nejprve dostat, začínat bychom měli už u těch nejmenších. Pořád bychom ale měli mít na paměti, že **knihovny jsou kulturní a vzdělávací instituce**, neměly by se měnit v obecní domy služeb.

Závěry:

- Knihovny komunitního typu mají mít pro své čtenáře **kreativní kulturní a vzdělávací program**, sledují aktivity jiných knihoven a ke svým nápadům dovedou přidávat získané poznatky. Takové knihovny vyhrávají v soutěžích Knihovna roku nebo Vesnice roku, ale vyhrávají především u svých čtenářů. Jen zřídka kdy zřizovatelé knihovny dovedou ocenit, ale příklady táhnou.
- Potřeba **proměny knihoven v komunitní centra**. Knihovny mají být vnímány jako **kulturní a společenská místa**.
- Knihovny jako **nástroj humanizace společnosti** (1928 - projekt obyčejného člověka) x Knihovny jako **místo bezpečí, zábavy, volnočasové aktivity** (2019).

Pracuje síť knihoven ve prospěch všech občanů?

- Že má veřejná knihovna svoje velmi pěkné **sociální poslání**, o tom nemůže být sporu. Veřejná knihovna **měla by býti „velkou zásobárnou myšlenek pro všechny“**.
- Ve vzdělávání obecném mají veřejné knihovny poslání průbojné. Zjednávají dispozice k prohloubení duševního života lidu. Vedou jej **do první třídy školy ducha**.
- Moderní knihovník musí se otevřít nejen pro domácí společný ruch, ale vidět také za hranice, nejen ve vlastní odborné literatuře, ale v kultuře vůbec, neboť to je svět, který chce zpřístupnit svým čtenářům.
- Je jisté, že **musíme dosáhnout nejprve zabezpečení obecních knihoven, abychom v druhém stadiu mohli uvažovat o knihovnách ústředních**. Není sporu o tom, že ústřední knihovny mohou mít velký význam pro doplňování místních knihoven a pro půjčování na místa, kam kniha jinak proniknout nemůže. **Ale musí to být nejprve dobré místní knihovny s trvalou čtenářskou obcí** – ta si již pak vymůže doplnění knihovny z ústředí. A bude-li si vymáhat tohle, je s to působit k založení a vydržování knihovny okresní nebo jiné a bude to důvod i možnost její existence.

Mahenův závěr:

- Je tu poměrná spokojenost s dosavadními výsledky, ale spolu s tím určité rozmrzení, že se nepodporuje skutečná práce v knihovnách. **Veřejné knihovny nemají dost knih** a nemohou proto provádět propagandu novinek, mnoho knihoven má málo čtenářů, **neúčelně zařízené místnosti brzdí dílo knihoven.**
- **Veřejní knihovníci by byli rádi, kdyby politikové přemýšleli trochu více** o poslání veřejných knihoven. Knihovníci chtějí opravdu prováděti sociální poslání knihoven a prohlašují, že by to ani tolik nestálo.

Pracuje síť knihoven ve prospěch všech občanů? (2019)

- Co do počtu knihoven a jejich rozmístění je ČR bez nadsázky **knihovnickou velmocí**. **Hustá síť** veřejných knihoven zajišťuje dostupnost knihovnických a informačních služeb všem občanům i v těch nejmenších místech.
- Z logiky věci **síť knihoven pracuje pro knihovny**, je vybudována tak, aby si knihovny navzájem pomáhaly - silnější pomáhala slabší. Pokud budou všechny jednotky sítě funkční, bude přeneseně síť pracovat ve prospěch všech občanů. V současné době **má síť spoustu dřavých ok**. Díky podpoře v rámci RF přežívá mnoho knihoven, které by bez této podpory již dávno zanikly. Je to dobře, že přežívají?
- **Síť knihoven** má u nás velkou tradici a **pracuje ve prospěch občanů**. Díky regionálním funkcím se dlouhodobě daří tuto síť zkvalitňovat. Slabinou je nízká provozní doba knihoven, což může být pro mnohé čtenáře bariérou.
- Úplně všechny občany asi knihovny nezajímají. Do knihoven nikdy nepijdou všichni občané, ale můžeme se je pokusit alespoň lákat... **na malých obcích je ale knihovna důležitá velmi, když se daří spolupráce dobré knihovnice, dobrého starosty a místních.**
- Určitě ano, i když knihovny zdaleka ne všichni využívají. Přispívají totiž ke kultivaci společnosti, zvýšení vzdělanosti, schopnosti orientovat se v přemíře informací. **Kultivovanější, vzdělanější a informovanější společnost dělá z našeho státu lepší místo k životu**
- Asi ne na všech místech republiky, ale hodně se knihovny snaží v této oblasti nabídku rozšiřovat. Základní služby jsou ale určitě přístupné a dostupné všem.
- Knihovny pracují ve prospěch občanů, kteří mají zájem nejen o knihy, ale kulturu obecně. **Bohužel tedy ne pro všechny...**

Závěry:

- **Pouze tam, kde funguje spolupráce mezi knihovníky a zřizovateli knihoven plní knihovny svůj úkol. Tam, kde vůle jedné strany chybí, knihovní práce se stává rutinou, a obec má pocit, že jejím úkolem je pouze půjčování knih.**
- **Jsou tři základní předpoklady knihovnické práce**
 - 1) knihovník**
 - 2) čtenář**
 - 3) zřizovatel**

Spolupracují knihovny se školami?

Knihovna navazuje na školu ve výuce i ve výchově. Spolupráce je dána okolností, že **téměř 80 % knihovníků jsou učitelé. Příprava na užívání knihovny ve škole se děje** v hodinách jazyka vyučovacího, v občanské nauce při probírání prostředků sebevzdělání v době poškolní. Spojovacím členem mezi veřejnou knihovnou a školou je žákovská knihovna školní. Poměr mezi oběma veličinami třeba vyřešit.

Jde-li nám o výchovu dospělých, není pochyby o tom, že musíme začít u těch malých. Škola se někdy mylně domnívá, že jen ona tu je k tomu, aby vychovávala. To je ovšem omyl: teprve tehdy dosáhneme svého cíle, vychová-li mladé lidi k vědomí, že **výchova je celoživotní proces** a že nelze složit ruce v klín, chceme-li v životě čestně obstát. Právě **učitel jim musí vštípit**, že to, čemu se naučily ve škole, je jen hrstka základních a všeobecných poznatků, jejich povolání a celý život že od nich bude žádat více. Kontakt s veřejnou knihovnou je tedy nutný. Učitel má vzít všude věc výchovy pro knihovnu z vnitřního přesvědčení za vlastní a využívat k tomu cele svého osobního styku s mládeží.

Speciální oddělení pro mládež není možné zřídit ve venkovské knihovně pro nedostatek peněz. Proto se při výběru četby řídíme požadavkem, aby mnohé knihy byly obsahově vhodné nejen dospělému čtenáři, ale aby na mnohé z nich stačila svou duševní potencií i mládež od 11 let. Sledujeme tím účel přiblížit dítěti významný pramen jeho **sebevzdělání v době poškolní.**

Dnes máme u nás také podivný poměr mezi učitelem a knihovníkem. Všude jinde je už tento poměr dokonale vysvětlen. **Mezi oběma skupinami, které pracují na výchově národa a připravují nebo provádějí výchovu občanstva, není rivalita, poněvadž žádná být nemůže.** My se k tomu teprve musíme probíjet. Knihovník by měl být pomocníkem učitelstva ve výchově občanstva a učitelstvo by mělo být pomocníkem veřejné knihovny, připravovat mladé občany na cestu do knihovny a na pobyt v ní.

Mahenův závěr:

- **Učitelé i knihovníci se jedenkrát dohodnou o součinnosti škol a knihoven. Bude to velká a záslužná věc a počátek nové epochy ve výchově malých i dospělých.**

Spolupracují knihovny se školami? (2019)

- Knihovny se školami ano a školy s knihovnami také. Je to však stále více **o lidech a vztazích, než o koncepčních řešeních**.
- Ke školám směřuje propracovaná nabídka informačních, kulturních a vzdělávacích pořadů. **Velmi dobře funguje spolupráce** zejména s mateřskými a základními školami a nosným tématem je čtenářská a informační gramotnost.
- Bez dlouhodobé spolupráce se školami všech stupňů by naše činnost stagnovala. I zde **záleží velmi na lidech** a na vybudování přátelských i **neformálních vazeb** se školami. Jedná se o oblast činnosti, která je pro knihovny velmi **perspektivní**.
- Spolupracují, **některé výborně a jiné méně**. Do značné míry také suplují školní knihovny, které v mnohých školách nejsou nebo jsou nefunkční. Informační gramotnost žáků je slabá nejen na základních a středních školách, ale i na vysokých. Výzkumy PISA a PIRLS jsou toho důkazem. Státy jako např. Slovinsko, které legislativně ošetřily, že v každé škole je školní knihovna s knihovníkem, který se přímo podílí na výuce informační gramotnosti, ve výzkumech uspěly mnohem lépe. Veřejné **knihovny by měly se školními knihovnami spolupracovat, což by přineslo užitek** zejména veřejným knihovnám.

Závěry:

- **Výzkumy čtenářské gramotnosti** (z roku 2016) žáků na konci základního školního vzdělání **nejsou optimistické**. Téměř pětina žáků nepřečte ani jednu knihu a asi třetina žáků nečte knihy z vlastního zájmu a dvě třetiny žáků nenavštěvují veřejnou knihovnu. Zůstává na knihovnách, aby společně se školami hledaly efektivní postupy podporující rozvoj čtenářství.
- Aktivní spolupráce se děje dole, chybí podpora knihovnických institucí i státu. Chybí koncepční řešení vzájemné spolupráce.
- *Učitelé i knihovníci se jedenkrátě dohodnou o součinnosti škol a knihoven a přesvědčí o nutnosti společného postupu i své zřizovatele. Bude to velká a záslužná věc a počátek nové epochy ve výchově malých i dospělých.* (Mahen, 1928)

Pracují knihovny pro tvůrčí činnost v národě?

- Jako by se dnes již zapomnělo, co může kniha a knihovna znamenat pro **povzbuzení duševní čilosti** národa, tak je teď **málo vůle dát veřejným knihovnám, což jejich jest**, aby svou pravou prací mohly plně rozvíjet. Hlásá se dost, že samostatnost nás postavila před nové úkoly, že plnění těchto úkolů předpokládá vzdělaný národ; je třeba to jen domyslit a dát každému členu národa příležitost, aby se vzdělával. **Knihovny k tomu zde jsou.**
- Školy dávají základ, který prostě ochraňuje národ od negramotnosti. Jsou však určité životní pravdy, jež si člověk může uvědomit až ve věku mimoškolním. A zejména **v otázce vzdělání musí knihovna zaujímat přední místo**. Především proto, že **výchova je celoživotní proces**, jak říkají zkušení lidé: život staví člověka před stále nové a nové situace, k jejichž řešení nestačí to málo, co mu poskytuje škola.
- **Knihovny zůstanou vždy živým ohniskem lidového vzdělání**, i kdyby vypověděly všechny páky lidovýchovy. Pro jejich všestrannost **neobejde se bez jejich pomoci** záhy žádný podnik osvětový a kulturní. Při své celkové tendenci usilující dokázat, že **život je krásný a že stojí za to, aby byl žit**, knihovny a čítárny rozdmychají bohatství dosud neprobuzených, dřímajících, snad dodnes ani netušených sil a schopností národních.
- Vědomí povinnosti užitečné pracovitosti, důležitost každého jedince v moderním tělese státním, jeho plná platnost a potřebnost, ať již staví kdekoliv, tažení proti příživnictvu vznešenému i mrzáckému, pospolitost složek národních i světových – tak asi bude znít **bojovné volání demokratických knihoven**. Na tomto bodě bude možno již nazvat **poslání knihoven posláním všeobecných univerzit demokracie** a pod tímto zorným úhlem jest již úkol knihoven aspoň třetí umocninou školy.

Mahenův závěr:

- **Knihovny plní sjednocující úlohu společnosti. Ve veřejném mínění nesmí být sporu o této jejich národní nezbytnosti. Je třeba přesvědčit veškeren národ, záležitost veřejných knihoven musí se stát jeho záležitostí.**

Pracují knihovny pro tvůrčí činnost v národě? (2019)

- Knihovny připravují odborné přednášky, semináře, workshopy, literární a hudební večery, čtenářské konference a další pořady, které **pomáhají rozvíjet tvůrčí činnost čtenářů**. Tím pomáhají lidem přizpůsobovat se měnícím životním podmínkám. Dívat se na svět kolem nás jinýma očima, nacházet něco nového, co představuje obohacení kultury a společnosti. Knihovny svými aktivitami podněcují čtenáře k tvůrčí činnosti, ať už tím, že nabízejí prostor k tvůrčím činnostem, ale zejména tím, že prezentují všechny druhy tvůrčí činnosti – literární, uměleckou, vědecko-technickou.
- **Spousta knihovnic i knihovníků jsou tvůrčí lidé**, kteří svým nadšením pro svou práci ovlivňují také své uživatele a vytváří bohatou **kreativitu služeb** pro ně určených.
- Knihovny jsou nezbytnou součástí celoživotního vzdělávání.
- Ano, nabízejí přece **Kurzy tvůrčího psaní**, vzdělávací přednášky a workshopy na různá témata, **tvůrčí dílny** pro děti...Dávají prostor pro výstavy nejrůznějšího charakteru, od knižních přes ilustrace, malířská díla či fotografie.
A podněcují fantazii - promítají se tam přece filmy - anebo - byli jste někdy s dětmi v knihovně na pohádkovém divadelním představení?
- Knihovny jsou jedním ze stěžejních **hybatelů tvůrčí činnosti**. O tom svědčí četné aktivity a příklady dobré praxe právě z veřejných knihoven. **Malé obecní knihovny jsou mnohdy jediným místem kulturních aktivit v obci**. Knihovny dokážou kolem sebe semknout řadu aktivních osob i neformálních sdružení. Pracovníci knihoven jsou ve většině případů velmi kreativní, originální a zapálení pro věc a já všem přeji, aby jim to nadšení ještě dlouho vydrželo.

Dědictví klíčových otázek knihovnictví

- Jak hodnotíte tempo (současný stav) vývoje veřejných knihoven?
- Jak udržet čtenáře v knihovnách?
- Pracuje síť knihoven ve prospěch všech občanů?
- Spolupracují knihovny se školami?
- Pracují knihovny pro tvůrčí činnost v národě?

Každý pracuje nejlépe k lepší svobodě národu, který pomáhá rozmnožovati jeho vnitřní sílu.